

Náučný chodník Novoveská Huta

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologické jednotky:	Hornádska kotlina a Volovské vrchy
Geologické jednotky:	vnútrokarpatský paleogén a gemerské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Spišská Nová Ves, Novoveská Huta, Poľovník
Východisko:	Spišská Nová Ves-Novoveská Huta, centrum
Trasa:	<p>Červená (základná): Spišská Nová Ves-Novoveská Huta, centrum - Kráľov prameň - rázcestie Pod Zlomom - Vojtechova samota - Rybníky - poľana Leithaus - Novoveská Huta, centrum - odbočka Medvedia dolka</p> <p>Žltá (spojka): poľana Leithaus (na červenej trase) - banské pole Bartolomej - rázcestie Pod Zlomom (na červenej trase)</p> <p>Modrá (variant): rázcestie Pod Zlomom (na červenej trase) - Malý Muráň (961 m n. m.) - Vojtechova samota (na červenej trase)</p>
Dĺžka, prevýšenie:	18 km (celková dĺžka trás)
Čas prechodu:	individuálny podľa zvolenej trasy
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	nenáročná až stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný s odbočkami, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Prepojenie na červenú, zelenú a modrú turistickú značku.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, niektoré sú značne vyblednuté. Chodník je dobre značený. (2022)

Textový sprievodca: brožúra Náučný banský chodník Spišská Nová Ves - Novoveská Huta (autori Jozef Daniel a Marián Jančura, vydal OZ Banický spolok Spiš, Spišská Nová Ves, 2013, 16 strán)

Kontakt: Banický spolok Spiš, Markušovská cesta 2, 052 01 Spišská Nová Ves; Lesy mesta Spišská Nová Ves, s. r. o., Novoveská cesta 9304/28, 053 31 Spišská Nová Ves-Novoveská Huta

Poznámky: (1) Chodník tvorí základná okružná červená trasa s drobnými odbočkami a dve z nej odbočujúce variantné trasy - žltá, ktorou sa dá červený okruh dvojako skrátiť, a modrá s výstupom na Malý Muráň. (2) Všetky zastávky (informačné panely) sú na červenej (základnej) trase. (3) Červenú a modrú trasu chodníka možno absolvovať aj na bicykli. (4) Pre náučný chodník sa používajú rôzne názvy, napr. Náučný banský chodník Spišská Nová Ves - Novoveská Huta. V databáze používame jeho názov uvedený na informačných paneloch v teréne.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Dá sa skombinovať s blízkym Lesníckym náučným chodníkom Diana.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Novoveská Huta. Bývalá banícka osada, dnes mestská časť Spišskej Novej Vsi na kontakte Hornádskej kotliny a severozápadného cípu Volovských vrchov v oblasti ústia Suchohorskeho potoka do Holubnice. V listinách mesta sa spomína v roku 1383. Lokalita je zaujímavá na Slovensku ojedinelým výskytom a ťažbou až trojakých významných nerastných surovín: medenej rudy, sadrovcu-anhydritu a uránovo-molybdénových rúd. Z historického hľadiska dominantné bolo baníctvo a hutníctvo medenej rudy (chalkopyritu). Záznamy o cene novoveskej medi sa uvádzajú v 14. storočí pod obchodným názvom "Neudorfer Kupfer", pod ktorým bola známa po celej Európe. Tunajšie bane, huty a hámre navštívil uhorský kráľ Matej I. (Matej Korvín), s čím súvisia miestne názvy ako Kráľovský potok, Kráľov prameň, Údolie Kráľovského potoka. Sadrovec sa intenzívne ťažil od roku 1856, páčila sa z neho sadra alebo sa používal ako prísada pri zhutňovaní Ni-Co rudy. Sadrovec a anhydrit sa ťažia aj dnes. Uránová ruda sa ťažila povrchovo a neskôr aj podzemne v rokoch 1962 - 1966. Na konci 19. storočia (1876) tu vznikli klimatické a vodoliečebné kúpele ako náhrada za niekoľko storočí prosperujúce baníctvo. Existovali až do druhej polovice 20. storočia. Osadou prechádza štátna cesta zo Spišskej Novej Vsi do doliny Hnilca a Slanej (Dobšiná, Nálepko, Rožňava).

Štôlna Horná Bartolomej. Banská lokalita južne od Novoveskej Huty s výskytom viacerých sekundárnych minerálov medi. Legendárne sú hlavne agregáty tyrolitu, klinoklasu a strašimiritu. Na halde Bartolomej štôlna je najznámejší a pravdepodobne najvýznamnejší výskyt cornwallitu na

Slovensku. Svetlozelený strašimirit tu má svetovú lokalitu, pravdepodobne druhý výskyt na svete. Tyrolit vystupuje na puklinách hornín väčšinou v podobe vejárovitých alebo radiálnych zelených agregátov s perleťovým leskom.

Prírodná rezervácia Muráň. Chránené územie vo vrcholovej časti a na svahoch vrchu Muráň (1 260 m n. m.) vo Volovských vrchoch na ochranu zachovalých zväčša pôvodných jedľových a jedľovo-smrekových lesov pralesného charakteru. Z juhu na ňu nadväzuje v oblasti Veľkej Knoly (1 266 m n. m.) **chránený areál Knola** vyhlásený na ochranu hodnotných hôlnych porastov, pramenísk, skál a fragmentov pôvodných lesov s mnohými ohrozenými a chránenými druhmi rastlín a živočíchov, napr. hlucháňom. Rezervácia Muráň je zároveň územím európskeho významu Muráň a obe chránené územia sú súčasťou chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Hornádska kotlina. Výrazná tektonická zníženina pretiahnutého pôdorysu východo-západného smeru v dĺžke vyše 60 km na severnom Slovensku ohraničená voči susediacim pohoriam strmými zlomovými svahmi. Leží zhruba medzi Vikartovcami, Markušovcami, Kluknavou, Bijacovcami, Levočou a Vydrníkom. Susediacim geomorfologickými jednotkami sú: na juhu Ďumbierske Tatry, Slovenský raj a Volovské vrchy, na východe Čierna hora a Branisko a na severe Levočské vrchy, Popradská kotlina (na krátkom úseku pri Jánovciach) a Kozie chrby. Je vyplnená flyšom (paleogénne ílovce, prachovce, pieskovce), ktoré pozdĺž Hornádu prikrývajú hlinité štrky a piesčité hliny jeho úzkej nivy a riečnych terás a náplavových kuželov prítokov. Leží vo výškach od 330 (pri výtoku Hornádu z nej) do okolo 960 m n. m. (na severom úpätí Nízkych Tatier). Prevažne mierne členitý pahorkatinný reliéf so širokými dolinkami prítokov Hornádu a plochými chrbtami je viac rozčlenený s charakterom hornatiny vo východnej časti v oblasti ostrovov mohutných akumulácií sladkovodných vápencov (travertíny, penovce, vápenaté sintre), tvoriacich sa okolo výverov minerálnych vôd pozdĺž zlomov od neogénu do súčasnosti (Sivá brada, Spišský hrad, Dreveník). Tektonika sa v reliéfe výrazne prejavuje i v západnej časti kotliny pri hornom toku Hornádu, ktorá je svojráznou veľmi mladou priekopovou prepadlinou (Vikartovská priekopa). Takmer celým územím kotliny preteká Hornád s výnimkou 11 km dlhého úseku medzi Hrabušicami a Smižanmi, na ktorom preteká severným okrajom Spišsko-gemerského krasu (resp. jeho podcelku Slovenský raj) v kaňonovitom údolí. Kotlina leží v dažďovom tieni najmä Tatier, je preto dosť suchá. Je takmer celá odlesnená s poľnohospodárskym využitím. Len v členitejšej centrálnej časti na pieskovcových chrbtoch medzi Levočou a Spišskou Novou Vsou sú ostrovy lesov. Celou kotlinou prechádzajú významné komunikácie (diaľnica a železnica Žilina - Košice).

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným) reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohorie naprieč - medzi Dedinkami a Margecanmi - preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s nevelkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou

Hnilca) železničná trať Červená Skala - Margecany.

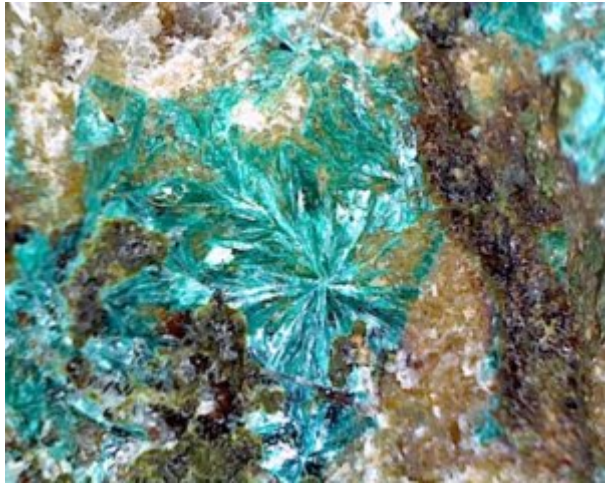
Názvy informačných panelov

1. Medenorudné baníctvo
2. Železnorudné baníctvo
3. Uránový lom - Muráň
4. Banské pole Peter a Pavol
5. Rybníky, vodotechnické banské diela
6. Štôľňa Horná Bartolomej
7. Prieskum a ťažba uránu
8. Sadrovec

LEGENDA

	průběh potoka		trasy turistických tras
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		průběh stávků
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok

